

PIJO IX. (1846.-1878.)
(PIUS IX.)

» Dei filius « (I. vatikanski sabor, III. sjednica, 24.IV.1870.)

Predgovor

...Sad pak, kada s Nama zasjedaju i prosuđuju biskupi čitavog svijeta, Našim autoritetom okupljeni u Duhu Svetom na ovom općem saboru, oslanjajući se na pisanu i predanu Božju riječ, kako smo je primili sveto čuvanu i vjerno tumačenu od Katoličke crkve, odlučili smo iz ove Petrove stolice, u nazočnosti svijetu, ispovjediti i objasniti spasonosni Kristov nauk, i vlašću predanom Nam od Boga odbaciti i osuditi suprotne zablude.

Poglavlje 1. – O Bogu Stvoritelju svih stvari

Sveta, katolička, apostolska Rimaska crkva vjeruje i ispovijeda, da postoji jedan pravi i živi Bog, Stvoritelj i Gospodar neba i zemlje, svemogućí, vječni, neizmijerni, neshvatljivi, beskrajni po razumu, volji i svim savršenostima; budući da je on jedna, pojedinačna, potpuno jednostavna i nepromjenjiva duhovna supstancija, treba ga naviještati kao u stvari i u biti različitog od svijeta, kao najblaženijeg u sebi i po sebi, iznad svega što postoji i što se može shvatiti osim njega, i kao neizrecivo uzvišenog [kan. 1-4].

Taj sam pmvi Bog, svojom je dobrotom i “svemogućom snagom”, ne da poveća niti da stekne svoju blaženost nego da očituje svoju savršenost preko dobara koja dodjeljuje stvorenjima, i najslobodnijom odlukom “zajedno od početka vremena iz ničega je sazdao stvorenje, i duhovno i tjelesno. naime i anđeosko i materijalno (od svijeta), a zatim i ljudsko, kao sazdano ujedno od duha i tijela” [kan. 2 i 5].

Bog pak sve što je stvorio štiti i upravlja svojom providnošću “čija se snaga prostire s jednog kraja svijeta na drugi, i blagotvorno upravlja svemirom [Mudr 8,1]. “Sve je, naprotiv golo i razgoljeno njegovim očima” [Heb 4, 13] pa i ono što će se dogoditi slobodnim činom stvorenja.

Poglavlje 2. O objavi

Ista sveta majka Crkva drži i uči, da se svjetlom naravnog ljudskog razuma, iz stvorenih stvari, sigurno može spoznati Bog, početak i cilj svijetu stvari; “Ono nevidljivo njegovo, vječna njegova moć i božanstvo, onamo od stvaranja svijeta, umom se po djelima razabire” [Rim 1,20]: ipak se svidjelo njegovoj mudrosti i dobroti, da sebe samoga, po vječnoj odluci svoje volje, objavi ljudskom rodu drugim i to nadnaravnim putem, kao

što kaže Apostol: “Više puta i na više načina Boa nekoć govoraše ocima po prorocima: konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu” [Heb 1,1 sl; kan. 1].

Ovoj pak božanskoj objavi treba pripisati, da ono što u božanskim stvarima nije po sebi dostupno ljudskom razumu, i u sadašnjim prilikama ljudskog roda, mognu spoznati svi: brzo, s čvrstom sigurnošću i bez ikakve primjese zablude¹. Ipak, zbog toga ne treba reći da je objava apsolutno potrebna, nego, jer je Bog po svojoj beskrajnoj dobroti odredio čovjeka za nadnaravni cilj, to jest da bude sudionikom u božanskom dobru, koje u potpunosti nadilazi shvaćanje ljudskog uma: naime “što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube” [1 Kor 2,9; kan. 2 i 3].

Ta pak nadnaravna objava, prema vjeri sveopće Crkve, koju je proglasio Tridentski sabor, nalazi se “u pisanim knjigama i nepisanoj predaji, koju su sami apostoli primili iz ustiju samoga Krista, ili koju su apostoli primili govorom Duha Svetoga, koja je kao rukom predana stigla Sve do nas” [*1501]. Te pak knjige Staroga i Novoga zavjeta, cjelovite, sa svim svojim dijelovima, kako su navedene u dekretu istog sabora, i kako se nalaze u starom latinskom izdanju Vulgati, treba prihvatiti kao svete i kanonske. Njih pak Crkva smatra za svete i kanonske, ne zbog toga jer su sastavljene samom ljudskom marljivošću i (jer) ih je zatim potvrdila autoritetom; a niti zbog toga jer sadrže objavu bez zablude; nego zbog toga jer napisane po nadahnuću Duha Svetoga imaju Boga za pisca, i jer su kao takve predane samoj Crkvi [kan. 4.].

Budući pak da neki ljudi krivo tumače ono što je sveti tridentski sabor spasonosno odredio o tumačenju božanskog Pisma, kako bi ograničio lakoumnost duhova, Mi obnavljajući isti dekret, izjavljujemo da je njegov smisao ovaj, da u stvarima vjere i čudoređa, ukoliko to spada na izgradnju katoličkog nauka, onaj smisao svetog Pisma treba smatrati za istiniti, koji je držala i drži sveta majka Crkva, na koju spada suditi o pravom smislu i tumačenju svetog Pisma; zbog toga, nitko ne smije samo sveto Pismo tumačiti protiv tog smisla i protiv jednodušne suglasnosti otaca.

Poglavlje 3. O vjeri

Budući da čovjek sav ovisi o Bogu kao od svom Stvoritelju i Gospodaru, a stvoreni je razum potpuno podložan nestvorenoj Istini, vjerom smo obvezatni iskazati poslušnost razuma i volje Bogu koji se objavljuje [kan. 1]. Za tu pak vjeru, koja je početak ljudskog spasenja [usp. * 1532], Katolička crkva izjavljuje da je nadnaravna krepost, kojom, uz Božje nadahnuće i pomoć milosti, vjerujemo da je istinito ono što je on objavio, ne zbog unutarnje istine stvari shvaćene svjetlom naravnog razuma, nego radi autoriteta samoga Boga, koji se ne može prevariti niti može varati [kan. 2]. Prema svjedočanstvu Apostola “vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo” [Heb 11,1].

Kako poslušnost naše vjere ne bi bila manje u skladu s razumom [usp. Rim 12,1], Bog je htio s unutarnjom pomoći Duha Svetoga povezati vanjske dokaze svoje objave, to jest Božja djela, u prvom redu čudesa i proroštva, koja su, budući da obilno ukazuju na Božju svemogućnost i beskrajno znanje, najsigurniji znakovi božanske objave, prilagođeni shvaćanju sviju [kan. 3 i 4]. Zbog toga su kako Mojsije i proroci, tako ponajviše i sam Krist Gospodin, učinili mnoga i vrlo očita čudesa i proroštva; i o apostolima čitamo: “Oni pak odoše i propovijedahu posvuda, a Gospodin surađivaše i utvrđivaše Riječ popratnim znakovima” [Mk 16,20]. I opet je napisano: “Tako nam je potvrđena proročka riječ, te dobro činite što uza nju prijanjate kao uza svjetiljku što svijetli na mrklju mjestu” [2 Pt 1,19].

Premda naime pristanak vjere nipošto nije slijepi čin duše, ipak nitko “ne može prihvatiti evanđeosko propovijedanje”, kao što je to potrebno za postizanje spasenja, “bez prosvjetljenja i nadahnuća Duha Svetoga, koji svima daje radost u prihvaćanju i vjerovanju istini” [Arauzikanska sinoda II: *377]. Zbog toga je vjera u sebi, makar ona i ne djelovala po ljubavi [usp. Gal 5,6], Božji dar, a njezin čin je djelo koje spada na spasenje, kojim čovjek iskazuje slobodnu poslušnost samome Bogu, pristajući i surađujući s njegovom milošću, kojim bi se mogao oduprijeti [usp. * 1525sl; kan.5].

Nadalje, božanskom i katoličkom vjerom treba vjerovati sve ono što se nalazi u pisanoj i predanoj Božjoj riječi, i što Crkva, bilo svečanom odlukom bilo redovitim učiteljstvom, predočuje da treba vjerovati kao nešto što je od Boga objavljeno.

Budući pak da je “bez vjere nemoguće omiljeti Bogu” [**Heb 11,6**] i stići u sudioništvo njegove djece, zbog toga nitko nikada bez nje neće biti opravdan, niti će itko, ako u njoj ne “ustraje do svršetka” [**Mt 10,22; 24,13**] postići život vječni. Kako bismo pak mogli udovoljiti obvezi da prihvatimo pravu vjeru i da u njoj čvrsto ustrajemo, Bog je po svom jednorodnom Sinu ustanovio Crkvu, i obdario je očitim znakovima svoje ustanove, kako bi ju svi mogli prepoznati kao čuvaricu i učiteljicu objavljene riječi.

Naime, samo na Katoličku crkvu spada sve ono što je tako mnogostruko i tako divno božanski određeno za jasnu vjerodostojnost katoličke vjere. Crkva je također sama po sebi, naime, zbog svoga čudesnog širenja, izvanredne svetosti, neiscrpane plodnosti u svemu dobru, zbog katoličkog jedinstva i nepobjedive postojanosti, jedan veliki i vječni razlog i nenadvladivo svjedočanstvo vjerodostojnosti i svog božanskog poslanja.

Po tome biva, da je ona sama uzdignuti znak među narodima [**usp. Iz 11,12**], da k sebi poziva one koji još nisu povjerovali, a svoje sinove čini sigurnijima, da se vjera koju ispovijedaju oslanja na najčvršći temelj. A po višnjoj snazi tom svjedočanstvu pridolazi učinkovita pomoć. Naime, najdobrostitiviji Gospodin svojom milošću potiče i pomaže zabludjele kako bi mogli “doći do spoznanja istine” [**1 Tim 2,4**], a one koje je iz tame prenio u svoje divno svjetlo [**usp. 1 Pt 2,9; Kol 1,13**] učvršćuje svojom milošću da ustraju u tom svjetlu; on (naime) ne ostavlja ako nije ostavljen [*usp. *1537*].

Zbog toga, nipošto nije isto stanje onih koji su se po nebeskom daru priključili vjeri katoličke istine i onih koji vođeni ljudskim mišljenjem slijede krivu religiju; oni naime, koji su prihvatili vjeru pod vodstvom crkvenog učiteljstva, nikada ne mogu imati opravdan razlog mijenjati ili dovoditi u sumnju tu vjeru [*kan. 6*]. Budući da je tome tako, “s radošću zahvaljujući Ocu koji vas osposobi za dioništvo u baštini svetih u svjetlosti” [**Kol 1,12**], ne zanemarimo takvo spasenje [**usp. Heb 2,3**], nego “uprimo pogled u Početnika i Dopravitelja vjere, Isusa” [**Heb 12,2**], “čuvajmo nepokolebivu vjeru nade” [**Heb 10,23**].

Poglavlje 4. O vjeri i razumu

Vječna suglasnost Katoličke crkve držala je i drži također i to, da postoji dvostruki red spoznaje, različit ne samo po izvorištu (spoznaje) nego i po objektu; po izvorištu: na jedan (način) naime spoznajemo naravnim razumom, na drugi pak božanskom vjerom; po objektu pak, jer osim onoga do čega može doprijeti naravni razum, za vjerovanje nam se predočuju otajstva skrivena u Bogu, koja ne mogu biti spoznata ako ih Bog ne objavi [*kan. 1*].

Zbog toga Apostol svjedoči da su pogani spoznali Boga “po djelima” [**Rim 1,20**]; raspravljajući pak o milosti i istini, koja je postala po Isusu Kristu [**usp. Iv 1,17**], kaže: “Navješćujemo mudrost Božju, u Otajstvu skrivenu: onu koju predodredi Bog prije vjekova za slavu našu, a koje nijedan od knezova ovoga svijeta nije upoznao. A nama Bog to objavi po svom Duhu, jer Duh sve proniče, i dubine Božje” [**1 Kor 2,7 sl 10**]. A sam jednorodni govori Ocu, jer je sakrio to od mudrih i pametnih a objavio malenima [**usp. Mt 11,25**].

Razum pak, prosvijetljen vjerom, kada marljivo, pobožno i trijezno istražuje kako bi uz Božju pomoć stekao neko, i to najplodonosnije, razumijevanje otajstava, kako iz onoga što spoznaje po (svojoj) naravi, po analogiji, tako i po međusobnoj povezanosti otajstava među sobom i s posljednjim ciljem čovjeka, ipak nikada neće postati prikladan da ih shvati kao što (shvaća) istine koje sačinjavaju njegov vlastiti objekt (spoznaje). Božja naime otajstva po svojoj naravi toliko nedilaze ljudski razum, da i uz ostvarenu objavu, i uz prihvaćanje vjerom, ona ipak ostaju zastrta velom same vjere, i kao obavijena tamom, dok god u ovom smrtnom životu “hodamo (daleko) od Gospodina; ta u vjeri hodamo ne u gledanju” [**2 Kor 5,6 sl**].

Uistinu, premda je vjera iznad razuma, ipak nikada ne može biti prave suprotnosti između vjere i razuma [*usp. *2776 2811*]: budući da je isti Bog, koji objavljuje otajstva i ulijeva vjeru, stavio u ljudsku dušu svjetlo razuma; Bog pak ne može nijekati samoga sebe, niti ikada može proturiječiti istina istini. Neutemeljeni

privid te suprotnosti rađa se ponajviše odatle, ili, jer vjerske dogme nisu iznešene i shvaćene prema mišljenju Crkve, ili jer se izrečena mišljenja smatraju za riječi razuma. Zbog toga, “definiramo, da je potpuno kriva svaka tvrdnja protivna prosvjetljenoj vjeri” [V. lateranski sabor: *1441].

Nadalje, Crkva koja je zajedno s apostolskom službom primila zapovijed čuvanja poklada vjere, ima također po Bogu pravo i dužnost zabraniti znanost lažnog imena [usp. 1 Tim 6,20], kako netko ne bi bio prevaren filozofijom i ispraznom prijevarom [usp. Kol 2,8; kan. 2].

Zbog toga se svim kršćanskim vjernicima, takva mišljenja za koja se spozna da su protivna nauku vjere, pogotovo ako su bila osuđena od Crkve, zabranjuje ne samo braniti ih kao zakonite zaključke znanosti, nego im se, što više, u potpunosti nalaže smatrati ih za zablude, koje pokazuju lažni privid istine.

Ne samo da vjera i razum nikada ne mogu biti međusobno u suprotnosti, nego si međusobno i pomažu [usp. *2776 2811], budući da pravi razum dokazuje temelje vjere, i obasjan njezinim svjetlom njeguje spoznaju božanskih stvari; vjera pak oslobađa i štiti razum od zabluda i obogaćuje ga mnogostrukošću spoznaje. Zbog toga bila daleko (misao), da se Crkva protivi ljudskim vještinama i njegovanju znanosti, nego ih na mnogo načina pomaže i unapređuje. Ona naime ne niječe niti omalovažava prednosti koje iz njih proizlaze za ljudski život; štoviše izjavljuje da one, kao što su proizišle od Boga Gospodara znanosti [usp. 1 Sam 2,3], tako, ako se pravilno s njima bavi, vode k Bogu uz pomoć njegove milosti. I zaista, ona (vjera) ne zabranjuje da se takve znanosti, u svom području služe vlastitim principima i vlastitom metodom; ali, pošto joj je priznata ta pravedna sloboda, neka se brižno čuva, da ne primi u sebe zablude protiveći se božanskoj istini, ili da prelazeći vlastite granice, zauzima i muti ono što spada na vjeru.

Ne smije se naime nauk vjere, koji je Bog objavio, iznositi kao filozofski pronalazak koji bi trebalo usavršavati ljudskim duhom, nego kao božanski poklad predan Kristovoj zaručnici, da ga vjerno čuva i napogrješivo tumači. Zbog toga, kod svetih dogmi treba trajno zadržati onaj smisao koji je jednoć izjavila sveta majka Crkva, niti se ikada smije odstupiti od tog smisla pod prividom i u ime boljeg razumijevanja [kan. 3]. “Dakle, neka raste i neka tijekom godina i vjekova mnogo i jako napreduje shvaćanje, znanje i mudrost, kako pojedinaca tako i svih, kako jednog čovjeka tako i čitave Crkve: na isti naime način, u istoj naime dogmi, u istom smislu i shvaćanju”¹.

1 *3020 Vinko Lerinski, *Commonitorium primum*, 23, br.3 (R.Demeulenaere: CpChL 64 [1985.] 1777, 17812/ PL 50,668A).

Kanoni

1. O Bogu stvoritelju svijeta stvari

[Kan. 1: Protiv zabluda u odnosu na opstojnost Boga kao Stvoritelja. - Kan. 2: Protiv materijalizma. - Kan. 3sl: Protiv panteizma i njegovih posebnih oblika. Kan. 5: (a) Protiv pantieista i materijalista; (b) protiv gūntherijanaca; (e) protiv gūntherijanaca i hermetista.]

1. Tko niječe jednog pravog Boga, Stvoritelja i Gospodara vidljivoga i nevidljivoga: neka bude kažnjen anatemom [usp. *3001].

2. Tko se ne stidi tvrditi da osim materije ne postoji ništa: neka bude kažnjen anatemom [usp. *3002].

3. Tko kaže da Bog i sve stvari imaju jednu te istu supstanciju ili bit: neka bude kažnjen anatemom [usp. *3001].

4. Tko kaže da su ograničene stvari, kako tjelesne tako i duhovne, ili barem duhovne, proizašle iz božanske supstancije, ili da sve biva očitovanjem ili evolucijom božanske supstancije, ili konačno, da je Bog opće ili neodređeno biće, koje određujući samoga sebe uspostavlja općenitost stvari u zasebne rodove, vrste i pojedince: neka bude kažnjen anatemom.

5. Tko ne isповijeda daje Bog iz ničega napravio svijet i sve stvari koje se nalaze u njemu, i duhovne i materijalne, u čitavoj njihovoj supstanciji, ili tko kaže da Bog nije stvorio (svijet)(svojom) voljom, slobodnom od bilo kakve prisile, nego da ga je stvorio takvom nužnošću kao što nužno ljubi samoga sebe, ili tko niječe da je svijet sazdan na Božju slavu: neka bude kažnjen anatemom.

2. O Objavi

[Kan. 1: Protiv onih koji niječu naravnu teologiju. - Kan. 2: Protiv deizma. - Kan. 3: Protiv neograničenog racionalizma. - Kan 4: Protiv racionalističke kritike Biblije.]

1. Tko kaže da Boga, jednoga i pravoga, našeg Stvoritelja i Gospodara, nije moguće sigurno spoznati naravnim svjetlom ljudskog razuma, preko onoga što je učinjeno: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3004*].
2. Tko kaže da se ne može dogoditi, ili da ne koristi, da čovjek po objavi bude poučen o Bogu i o štovanju koje mu treba iskazivati: neka bude kažnjen anatemom.
3. Tko kaže da čovjek ne može od Boga biti uzdignut na spoznaju i savršenost koja nadilazi naravnu, nego da on može i mora, iz samoga sebe, neprestanim napredovanjem, konačno stići do posjedovanja svake istine i dobra: neka bude kažnjen anatemom.
4. Tko ne prihvati da su sve knjige svetog Pisma, sa svim svojim dijelovima, kako ih navodi sveti tridentski sabor [**1501-1508*], svete i kanonske, ili tko niječe da su one od Boga nadahnute: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3006*].

3. O vjeri

[Kan. 1 sl: Protiv autonomije razuma. - Kan. 3: Protiv fideizma. - Kan. 4: Protiv agnosticizma i mitologizma. - Kan. 5s1: Protiv hermezijanaca.]

1. Tko kaže da je ljudski razum tako neovisan, da mu vjera od Boga ne može zapovijedati: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3008*].
2. Tko kaže da se božanska vjera ne razlikuje od naravnog znanja o Bogu i moralnim stvarima, i zbog toga da ona nije potrebna za božansku vjeru, kako bi se vjerovalo u objavljenu istinu zbog autoriteta Boga objavitelja: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3008*].
3. Tko kaže da božanska objava ne može biti vjerodostojna po vanjskim znakovima, te da zbog toga ljudi moraju biti pokrenuti k vjeri samo unutarnjim privatnim iskustvom ili nadahnućem svakoga: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3009*].
4. Tko kaže da se čudesa ne mogu dogoditi, te da zbog toga sva izvješća o njima, pa i ona koja se nalaze u svetom Pismu, treba smjestiti među priče ili mitove; ili da se čudesa nikada ne mogu sa sigurnošću spoznati, niti se njima može ispravno dokazati božansko porijeklo kršćanske religije: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3009*].
5. Tko kaže da prihvaćanje kršćanske vjere nije slobodno, nego da ono nužno slijedi iz dokaza ljudskog razuma; ili da je milost potrebna samo za živu vjeru, koja djeluje po ljubavi [**usp. Gal 5,6**]: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3010*].
6. Tko kaže da je jednako stanje vjernika i onih koji nikada nisu došli do jedino prave vjere, tako da katolici mogu imati ispravan razlog, da suzdržavanjem pristanka dovedu u sumnju (svoju) vjeru, koju su pod crkvenim učiteljstvom već primili, dok znanstvenim dokazima ne riješe (pitanje) vjerodostojnosti i istinitosti svoje vjere: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3014*].

4. O vjeri i razumu

(Protiv slobodnijih filozofskih i teoloških škola)

1. Tko kaže da u Božjoj objavi nema istinitih, i u pravom smislu riječi otajstava, nego da se sve vjerske dogme mogu pravilno obrazovanim razumom shvatiti i dokazati iz naravnih principa: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3015sl*].
2. Tko kaže da se ljudskim znanostima treba baviti tako, da se njihove tvrdnje mogu zadržati kao istinite, makar se protivile objavljenom učenju, i da ih Crkva ne može zabraniti: naka bude kažnjen anatemom [*usp. *3017*].
3. Tko kaže da se može dogoditi, da se dogmama koje je odredila Crkva, u skladu s napretkom znanosti, nekada mora dati smisao drugačiji od onoga kako ga je shvaćala, i kako ga Crkva shvaća: neka bude kažnjen anatemom [*usp. *3020*].

Pogovor

Vršeci dužnost Naše službe vrhovnog pastira, ljubavlju Isusa Krista zaklinjemo sve kršćanske vjernike, najvećma pak one, koji su predstojnici ili koji vrše učiteljsku službu, te im autoritetom istoga Boga i Spasitelja našega zapovijedamo da ulože trud i nastojanje, kako bi od svete Crkve odbacili i uklonili te zablude i kako bi proširili svjetlo najčišće vjere.

Budući pak da nije dovoljno izbjegavati krivovjerničku zloću, ako se brižno ne izbjegavaju i one zablude, koje k njoj više ili manje vode, upozoravamo sve na dužnost održavanja onih konstitucija i dekreta, kojima je ova Sveta Stolica osudila i zabranila takva zla mišljenja, koja ovdje nisu izričito navedena.